

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นงานเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงาน ค่ายคุณธรรมเพื่อเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชน เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของ พระวิทยากรในค่ายคุณธรรม และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระวิทยากรต่อการพัฒนาค่าย คุณธรรมในการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชน จากพระวิทยากร ที่เข้ารับการอบรมในค่ายคุณธรรม จำนวน 112 รูป ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของพระวิทยากร

พระวิทยากร จำนวน 112 รูป มีอายุระหว่าง 25-29 ปี (ร้อยละ 35.7) โดยเป็นพระที่ บวชมาแล้ว 10-14 ปี (ร้อยละ 36.6) ในสัดส่วนมากที่สุด และพระวิทยากรเกือบทั้งหมด เป็น พระนักธรรมเอก (ร้อยละ 99.1) ด้านบาลีได้เปรียญ ประโยค 1-2 (ร้อยละ 28.6) และมีการศึกษา ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 60.7) นอกจากนี้ยัง พบว่า พระวิทยากรมีประสบการณ์ในฐานะเป็น พระวิทยากร เป็นเวลา 6-8 ปี (ร้อยละ 37.5) พระวิทยากร ส่วนใหญ่ เคยเข้ารับการฝึกอบรม หลักสูตรค่ายคุณธรรมก่อนเป็นพระวิทยากร (ร้อยละ 84.8) มากกว่าพระที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม สำหรับพระวิทยากรที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรค่ายคุณธรรมก่อนเป็นพระวิทยากรนั้น เคยเข้ารับการฝึกอบรมมา เพียง 1 ครั้ง ร้อยละ 44.2) และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมฝึกอบรมค่าย คุณธรรมในหลักสูตรการเป็นพระวิทยากร (ร้อยละ 83.0)

ลักษณะการดำเนินงานค่ายคุณธรรม

พระวิทยากร มีการดำเนินงานค่ายคุณธรรม ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด แล้ว พบว่า มีการดำเนินงานค่ายคุณธรรมในด้านการฝึกอบรม มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบุคลากร และ ด้านบริการ โดยมีการดำเนินการในระดับมาก

พระวิทยากร มีการดำเนินงานค่ายคุณธรรมเพื่อการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชน ด้านบุคลากร ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.97) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดในการศึกษาเตรียมข้อมูลในหัวข้อที่ได้รับมอบหมายก่อนการบรรยายทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 4.22) รองลงมา คือ มีการปฏิบัติมากในการประชุมพระวิทยากรเพื่อเตรียมการก่อนการอบรมทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 4.17) ในขณะที่ มีการดำเนินการจัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมหลักสูตรค่ายคุณธรรมจากหน่วยงานอื่นน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.61) แต่ยังมีการปฏิบัติในระดับมาก

สำหรับการดำเนินงานค่ายคุณธรรมเพื่อการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชนด้านการฝึกอบรม พบว่า มีการปฏิบัติงาน ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.12) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า มีการดำเนินการมากที่สุด เกี่ยวกับการทำกิจกรรมปรับให้มีความน่าสนใจและมุ่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.39) รองลงมา คือ มีการทำเนื้อหาของหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและเยาวชน (ค่าเฉลี่ย 4.37) ในขณะที่มีการจัดทีมพระวิทยากรออกแบบและผลิตสื่อร่วมกันน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.67) แต่ยังมีการดำเนินงานในระดับมาก

สำหรับการดำเนินงานค่ายคุณธรรมเพื่อการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชนด้านบริการ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.97) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า มีการดำเนินการมากที่สุดในการชี้แจง กฎเกณฑ์ระเบียบค่ายสถานที่ต่าง ๆ ให้คณะครูและเยาวชนทราบ (ค่าเฉลี่ย 4.29) รองลงมา คือ มีการจัดเตรียมความพร้อมของอาหาร และเครื่องดื่มเพียงพอกับความต้องการ โดยมีการดำเนินการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) ในขณะที่มีการจัดการดูแล บำรุงรักษาอาคารสถานที่ตลอดจนสื่ออุปกรณ์ให้มีความพร้อมเสมอมน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.71) แต่ยังมีการดำเนินการในระดับมาก

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของพระวิทยากรในค่ายคุณธรรม

พระวิทยากร พบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานในค่ายคุณธรรม ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า มีการพบปัญหาและอุปสรรคในด้านการสนับสนุนมากที่สุด แต่ปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ พบปัญหาและอุปสรรคในด้านการประสานงาน โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ในขณะที่พบปัญหาและอุปสรรคในด้านการยอมรับและให้ความร่วมมือกันน้อยที่สุด โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง

พระวิทยากร พบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานในค่ายคุณธรรมด้านการประสานงาน ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 2.87) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า ปัญหาและ

อุปสรรคที่พบมากที่สุด คือ การประสานงานกับภาครัฐและเอกชนในการของบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.36) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง รองลงมา คือ การประสานงานกับทางโรงเรียนด้านการเตรียมสิ่งของและอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม (ค่าเฉลี่ย 2.96) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ในขณะที่ พบปัญหาและอุปสรรคในการประสานงานกับฝ่ายโรงอาหารในการเตรียมอาหาร เครื่องดื่ม น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.53) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับน้อย

พระวิทยากร พบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานในค่ายคุณธรรมด้านการฝึกอบรมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 2.74) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุด คือ การประชุมหารือระหว่างพระวิทยากรกับโรงเรียนเพื่อวางแผนและเตรียมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.96) รองลงมา คือ การให้ความรู้เรื่องพื้นฐานความเข้าใจทางพุทธศาสนาของเยาวชน (ค่าเฉลี่ย 2.88) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ในขณะที่พบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่ชัดเจนในเนื้อหาของแต่ละกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.47) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับน้อย

พระวิทยากร พบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานในค่ายคุณธรรมด้านการสนับสนุนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 3.01) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุด คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชนในการปฏิบัติหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.26) รองลงมา คือ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เช่น โสตทัศนอุปกรณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่จากฝ่ายบริการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.25) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ในขณะที่ พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ในพื้นที่ต่อการปฏิบัติหน้าที่น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.63) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง

พระวิทยากร พบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานในค่ายคุณธรรมด้านการยอมรับและให้ความร่วมมือ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 2.62) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า พบปัญหาและอุปสรรค มากที่สุดเกี่ยวกับ การยึดติดหลักความคิด ความเชื่อเดิม ๆ ของคณะครูและเยาวชนในระหว่างอบรม (ค่าเฉลี่ย 2.85) แต่พบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง รองลงมา คือ การให้ความยอมรับจากสถานศึกษาในเรื่องเนื้อหาและหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 2.66) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ในขณะที่ พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการให้ความยอมรับและความร่วมมือจากเจ้าอาวาสต้นสังกัดในการปฏิบัติหน้าที่พระวิทยากร น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.54) โดยพบปัญหาและอุปสรรคในระดับน้อย

ความคิดเห็นของพระวิทยากรต่อการพัฒนาค่ายคุณธรรม

พระวิทยากร เห็นด้วยในระดับมากกับการพัฒนาค่ายคุณธรรมในการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชน เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า เห็นด้วยมากกว่าควรมีการพัฒนาค่ายคุณธรรมในด้านการบริการและสนับสนุนเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การพัฒนาค่ายคุณธรรมในด้านเนื้อหาหลักสูตร ในขณะที่เห็นด้วยมากกับการพัฒนาค่ายคุณธรรมในด้านบุคลากรน้อยกว่าด้านอื่น ๆ

พระวิทยากร เห็นด้วยมากกับการพัฒนาค่ายคุณธรรมในการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชนในด้านบุคลากร (ค่าเฉลี่ยรวม 3.98) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า เห็นด้วยมากในการพัฒนาทัศนคติเชิงบวกในการทำงานให้แก่พระวิทยากร ว่าควรมีการกระทำก่อน (ค่าเฉลี่ย 4.19) รองลงมา คือ ควรมีการสร้างเสริมทักษะการฝึกอบรมให้แก่พระวิทยากร (ค่าเฉลี่ย 4.08) ในขณะที่ เห็นด้วยน้อยที่สุดกับการจัดหาวิทยากรพิเศษข้างนอกมาร่วมปฏิบัติงานตามโอกาส (ค่าเฉลี่ย 3.63) แต่ยังเห็นด้วยในระดับมาก

พระวิทยากร เห็นด้วยมากกว่าควรมีการพัฒนาค่ายคุณธรรมในการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชนด้านเนื้อหาหลักสูตร (ค่าเฉลี่ยรวม 4.08) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า เห็นด้วยมากที่สุดว่าควรมีการสร้างสรรคกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนได้เข้าใจองค์ความรู้ด้านหลักศาสนา (ค่าเฉลี่ย 4.38) รองลงมา คือ เห็นว่าควรมีการสร้างสรรคกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนได้ฝึกทักษะตนเองด้านการปฏิบัติธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.15) โดยเห็นด้วยในระดับมาก ในขณะที่ เห็นด้วยน้อยที่สุดกับการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนก่อนปรับเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 3.86) แต่ยังเห็นด้วยในระดับมาก

พระวิทยากร ส่วนใหญ่ เห็นด้วยมากกับการพัฒนาค่ายคุณธรรมในการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชนด้านการบริการและสนับสนุน (ค่าเฉลี่ยรวม 4.16) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า เห็นด้วยมากที่สุดว่าควรมีการดูแลความปลอดภัยของเยาวชนในระหว่างเข้าค่าย (ค่าเฉลี่ย 4.33) รองลงมา คือ ควรมีสื่อวิทยุ โทรทัศน์ควรประชาสัมพันธ์โครงการค่ายคุณธรรมให้แพร่หลาย (ค่าเฉลี่ย 4.15) ในขณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุด ว่าฝ่ายบริการฝึกอบรมควรจัดหางบประมาณเงินอุดหนุนและทรัพยากรจากหน่วยงานข้างนอกเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของพระวิทยากร (ค่าเฉลี่ย 4.10) แต่ยังเห็นด้วยในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาค่ายคุณธรรมเพื่อการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชน ศึกษากรณี : ฝ่ายบริการฝึกอบรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นั้นผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะต่อทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระวิทยากรที่ทำงานด้านค่ายคุณธรรมทั้งในปัจจุบันและรุ่นต่อ ๆ ไปที่จะเข้ามาทำงานด้านนี้ และเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัย

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้พระนิสิตเห็นความสำคัญในการเผยแพร่ธรรม มีใจรักในการทำงานเพื่อสังคมควรจะต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ ควรส่งเสริมให้พระวิทยากรศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพราะในการเผยแพร่ธรรมกับเยาวชนพร้อมทั้งบุคคลทั่วไปในยุคสังคมปัจจุบันนี้จะต้องมีการประยุกต์ใช้ความรู้ทั้งสองด้านเข้าด้วยกันควบคู่กันไปด้วย จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสุขและไม่เบื่อ มีความสนใจที่จะรับการถ่ายทอด เพราะผลการศึกษาพบว่า พระวิทยากรมีความสามารถในด้านที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน สามารถที่จะถ่ายทอดให้ความรู้หรือแม้แต่การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพระวิทยากรและค่ายคุณธรรม พระวิทยากรมีลักษณะการดำเนินงานอยู่ในระดับมากซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านทุนอุดหนุนในโครงการค่ายคุณธรรม วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ พาหนะในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ เพราะผลจากการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นประกอบด้วย การขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และพาหนะในการเดินทาง

3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะให้กับพระวิทยากรให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพจะออกไปปฏิบัติหน้าที่ โดยการเชิญพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย เพราะผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของพระวิทยากรในการจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญด้านการเผยแพร่ธรรมและนักวิชาการมาฝึกอบรมพระวิทยากรเป็นระยะในระดับมาก

4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรจัดกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ควรติดต่อสื่อวิทยุ โทรทัศน์ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการค่ายคุณธรรม เพื่อใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ของค่ายคุณธรรมให้เข้าถึงเด็กเยาวชน ประชาชนทั่วไปในสังคมให้ทั่วถึงและเสมอภาค

ข้อเสนอแนะต่อพระวิทยากร

1. พระวิทยากรจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม เพื่อนำมาใช้และประยุกต์ให้เข้ากับสังคมในแต่ละยุคสมัยในการดำเนินงาน โดยการเข้ารับการฝึกอบรมตามที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของพระวิทยากรให้มากยิ่งขึ้น

2. พระวิทยากรต้องประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชน ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเองก็ควรให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานค่ายคุณธรรมดำเนินลุล่วงไปได้ด้วยดีและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพราะผลการศึกษา พบว่า พระวิทยากรประสบปัญหาและอุปสรรคในการประสานงานและการสนับสนุนกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในระดับมาก

3. พระวิทยากร ควรระลึกอยู่เสมอว่าตนเป็นพระสงฆ์จะต้องเป็นผู้ที่มีทั้ง วิชา และ จรรยา คือต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี และประพฤติปฏิบัติตนดีด้วย เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนโดยการดำรงอยู่ในสมณสาธูป ไม่แสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน ประชาชนทั่วไปมากจนเกินไป เพราะเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังในพระสงฆ์

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สถานศึกษา ควรให้ความร่วมมือกับพระวิทยากรในการจัดกิจกรรมหรือโครงการอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานค่ายคุณธรรม ที่เป็นการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชน เพราะผลการศึกษาพบว่า ในการประชุมและเตรียมความพร้อมระหว่างพระวิทยากรกับสถานศึกษา ในการจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมมีปัญหาในระดับมาก

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ คณะสงฆ์ไทย ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมสำหรับใช้ในการเผยแผ่ธรรมสำหรับเยาวชนและประชาชนทั่วไปทุกรูปแบบของพระวิทยากร เพราะผลการศึกษา พบว่า พระวิทยากรขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก

3. ภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนด้านงบประมาณและช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ในการดำเนินงานค่ายคุณธรรม จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการสนับสนุนด้านงบประมาณและช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จากภาครัฐและเอกชน อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ศึกษาการดำเนินงานการพัฒนาค่ายคุณธรรมของพระวิทยากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่อยู่ในส่วนของวิทยาเขตต่าง ๆ
2. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเข้าค่ายคุณธรรมกับพระวิทยากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานค่ายคุณธรรมของพระวิทยากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และคนในชุมชนในการดำเนินงานค่ายคุณธรรมของพระวิทยากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของพระวิทยากร